

УДК 316.42:331.104(477)

Юрій Миколайович КУЛІКОВ

*доктор економічних наук, професор кафедри управління персоналом та економіки праці,
Одеський національний економічний університет, e-mail: u-kulikov@ukr.net*

Олена Володимирівна ЙОЛКІНА

*кандидат економічних наук, викладач кафедри управління персоналом та економіки праці,
Одеський національний економічний університет, e-mail: vinnik.helen@gmail.com*

**СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ У ПОДОЛАННІ БІДНОСТІ
ЗАЙНЯТОГО НАСЕЛЕННЯ**

Куліков, Ю. М. Соціально-трудова відносина у подоланні бідності зайнятого населення / Юрій Миколайович Куліков, Олена Володимирівна Йолкіна // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць; за ред.: М. І. Зверькова (голов. ред.) та ін. (ISSN 2313-4569). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. – № 57. – С. 247–255.

Анотація. У статті аналітично підтверджено, що високий рівень бідності зайнятого населення в Україні, обумовлений феноменом бідності зайнятого населення через низьку заробітну плату та патерналістську соціальну політику, є тягарем, який лягає на реальну економіку та не забезпечує необхідного соціально-економічного зростання. Одним із напрямів системного подолання бідності є ліквідування недоліків та реалізація пропозицій щодо вдосконалення соціально-трудова відносин.

Ключові слова: соціально-трудова відносина; бідність; зайняте населення.

Юрий Николаевич Куликов

*доктор экономических наук, профессор кафедры управления персоналом и экономики труда,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: u-kulikov@ukr.net*

Елена Владимировна ЁЛКИНА

*кандидат экономических наук, преподаватель кафедры управления персоналом и экономики труда,
Одесский национальный экономический университет, e-mail: vinnik.helen@gmail.com*

**СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В ПРЕОДОЛЕНИИ
БЕДНОСТИ ЗАНЯТОГО НАСЕЛЕНИЯ**

Куликов, Ю. Н. Социально-трудова відносина в преодолении бедности занятого населения / Юрий Николаевич Куликов, Елена Владимировна Ёлкина // Вестник социально-экономических исследований: сб. науч. трудов; под ред.: М. И. Зверькова (глав. ред.) и др. (ISSN 2313-4569). – Одесса: Одесский национальный экономический университет. – 2015. – Вып. 2. – № 57. – С. 247–255.

Аннотация. В статье аналитически подтверждено, что высокий уровень бедности занятого населения в Украине, обусловленный феноменом бедности занятого населения из-за низкой заработной платы и патерналистской социальной политики, является грузом, который ложится на реальную экономику, не обеспечивая необходимого социально-экономического роста. Одним из направлений системного преодоления бедности является ликвидация недостатков и реализация предложений по усовершенствованию социально-трудова отношений.

Ключевые слова: социально-трудова отношения; бедность; занятое население.

Yuri KULIKOV

*Doctor of Economics, Professor of Personnel Management and Labour Economics Department,
Odessa National Economic University, e-mail: u-kulikov@ukr.net*

Olena YOLKINA

*PhD in Economics, Lecturer of Personnel Management and Labour Economics Department,
Odessa National Economic University, e-mail: vinnik.helen@gmail.com*

SOCIAL AND LABOUR RELATIONS IN EMPLOYED POPULATION POVERTY OVERCOMING

Kulikov, Y., Yolkina, O., (2015), Social and labour relations in employed population poverty overcoming. Ed.: M. Zveryakov (ed.-in-ch.) and others [Sotsialno-trudovi vidnosyny u podolanni bidnosti zainiatoho naseleennia; za red.: M. Zveriyakova (gol. red.) ta in.], Socio-economic research bulletin (ISSN 2313-4569), Odessa National Economic University, Odessa, Issue 2, No. 57, pp. 247–255.

Abstract. *The article analytically confirms that a high levels of employed population poverty in Ukraine, caused by the phenomenon of poverty of employed because of low salaries and paternalistic social policies, are a burden which lies on real economy and does not provide the necessary socio-economic growth. One of the systemic poverty reduction areas is the elimination of deficiencies and implementation of social and labour relations improvement proposals.*

Keywords: *social and labour relations; poverty; employed population.*

JEL classification: *J21*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У наукових публікаціях останніх років проблема соціально-трудова відносин (СТВ) все більше розглядається авторами під кутом зору впливу на соціально-трудова сферу дестабілізуючих чинників, серед яких першочергова роль відводиться фактору глобалізації світової економіки. І це дійсно так, тому що особливо суб'єктивна (монополюсно-олігархічна) глобалізація відкриває доступ для міжнародного монополістичного капіталу до використання національних ресурсів країн світу, насамперед, людських. В науці дійсно необхідно дивитись вперед, але також враховувати і раніше сформовану базу наукових досліджень, її стартову площадку. Нею, в умовах економічних реформ, які почали проводитись в нашій країні, є феномен бідності серед працюючого населення, який хвилює суспільство і гальмує соціально-економічний розвиток країни.

Проблема бідності була і поки що залишається невиліковним явищем, притаманним усій історії соціального розвитку світової цивілізації. Незважаючи на прогрес в області скорочення бідності, що відбувається останніми роками, понад 2,2 млрд. людей у світі станом на 2014 рік живуть в умовах багатомірної бідності або близькі до цього стану. Це означає, що більше 15% населення світу залишається вразливим перед багатомірною бідністю. Водночас майже 80% населення світу не має всеосяжного соціального захисту. Близько 12% (842 млн.) страждають від хронічного голоду, а майже половина всіх робітників – понад 1,5 млрд. – працюють в умовах неформальної або ненадійної зайнятості. Тому із Доповіді ООН про людський розвиток 2014 року слідує, що «викорінювання убогості буде центральним завданням нового порядку денного. Викорінення злиднів – не просто досягнення «нульового рівня», а й надання цьому досягненню незворотного характеру [1].

Сьогодні в українському суспільстві розглядається проект Стратегії подолання бідності до 2025 року, який розроблено відповідно до плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом [2].

Саме зниження бідності працюючого населення через зростання, насамперед, заробітної плати, шляхом удосконалення соціально-трудова відносин, сприяє зростанню Державних фондів соціального страхування, підвищенню рівня та якості життя всього населення країни.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблема соціально-трудова відносин та взаємопов'язаних з ними питань соціального діалогу, соціального партнерства, корпоративної соціальної відповідальності тощо, їх впливу на сталий соціально-економічний розвиток привертає увагу світової і вітчизняної наукової спільноти і провідних міжнародних інституцій (ООН, МОП, Міжнародної конфедерації профспілок, Світового Банку та ін.).

Серед українських вчених варто відзначити наукові праці А. Колота, О. Грішної, В. Новікова, В. Мортікова, Т. Кір'ян, Л. Лісогор та ін. Вагомий внесок у розвиток СТВ зробили зарубіжні вчені, що є авторами та причасниками постіндустріального, інформаційного суспільства: Д. Белл, А. Пасек, Т. Стоуньєр, Е. Тоффлер та ін., а також

російські науковці В. Бобков, В. Гімпельсон, Р. Капелюшників та ін. Цими авторами розроблено теоретико-методологічні засади та прикладні питання СТВ, трипартизму, двосторонніх переговорів та колективно-договірних відносин, а також створено наукове підґрунтя СТВ, із якого вбачається багатоаспектність цієї проблеми.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Феномен бідності працюючого населення в наукових дослідженнях сьогодні здебільшого пов'язаний із застарілою технологічною базою реальної економіки, недоліками в забезпеченні виробництва матеріальними та людськими ресурсами, несприятливою кон'юктурою на ринку праці тощо. Лише опосередковано бідність зайнятого населення фігурує як наслідок СТВ. Хоча у багатьох ситуаціях недоліки у СТВ можуть бути першопричиною надмірної експлуатації найманого працівника, порушення принципу справедливості в розподілі знову створеного продукту, а також чинником демотивуючого впливу.

Постановка завдання. Враховуючи складність категорії бідності в дослідженні необхідно охарактеризувати картину бідності працюючого населення з визначенням її рівня та основних причин походження з посиланням на результати раніше проведених авторами статті досліджень. Метою статті є систематизація та формування заходів щодо вдосконалення соціально-трудова відносин, спрямованих на послідовне підвищення якості трудового життя як антиподу бідності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному розумінні соціально-трудова відносина – це взаємодія та взаємозалежність їх суб'єктів, які виникають у процесі праці та спрямовані на регулювання та підвищення якості трудового життя зайнятого населення. Таке альтернативне визначення поняття СТВ було прийнятого авторами статті при проведенні наукових досліджень в НДІ праці [3; 4].

Як антипод бідності, якість трудового життя (ЯТЖ) є інтегральним індикатором зростання добробуту зайнятого населення. Це дозволяє шляхи вирішення проблеми бідності бачити у контексті тих підходів, які сучасні вчені використовують в умовах формування мережевої економіки та з врахуванням змін у зовнішньому середовищі [5; 6].

У цьому контексті варто нагадати, що ще Томас Мальтус у книзі «Досвід про закон народонаселення» (1817 р.) у розділі «Закони про бідних і заробітна плата» попереджав: «що ніяке пожертвування з боку багатих, особливо грошове, не може усунути серед низьких верств населення убогість або запобігти її поверненню на тривалий час» [7, с.34].

М. Туган-Барановський стверджував, що безперервне зростання добробуту населення неможливе без інноваційної ідеології економічних реформ [8, с.263].

Тому ООН, на засадах узагальнення багатьох досліджень сучасних вчених та статистичного матеріалу, зроблений висновок, що економічне зростання є обов'язковою, але не достатньою передумовою для сталого скорочення бідності. Дані про країни, де переважає повна бідність, також чітко не розкривають ієрархію чинників її зростання або подолання. Чи є вона наслідком низької оплати праці, недостатнього рівня зайнятості, небезпечної праці, нерозвиненості соціально-трудова відносин тощо? Таке визначення загальної проблеми подолання бідності дає авторам статті підстави для встановлення її вітчизняної специфіки. Звертаючись до раніше згаданих НДР, виконаних за участю авторів статті, було обґрунтовано, що тенденції зростання загальної бідності населення в Україні тісно корелюють з бідністю зайнятого населення. Парадокс бідності працюючої людини, доречі відомий у всьому світі, у вітчизняній практиці обумовлений низькою ціною робочої сили через неефективне використання людського капіталу, в основі якого знаходиться дискримінація в сфері соціально-трудова відносин [4]. Більш того, сьогодні бідність стосується осіб працюючих навіть в режимі повної зайнятості. Хто ж з працівників у такому випадку відноситься до бідних? На нашу думку, якщо мати на увазі працююче населення, то взагалі бідність визначається як неможливість для самого працівника та членів його сім'ї (родини) через нестаток коштів підтримувати спосіб життя, який притаманний конкретному суспільству, в конкретний період свого розвитку. Індекс бідності за визначенням ООН є характеристикою економічного положення індивіда або соціальної групи (наприклад,

домогосподарства), за якого вони не можуть задовольнити певний перелік мінімальних потреб, необхідних для збереження працездатності або життєдіяльності.

В Україні, виходячи з можливостей використання статистичних даних за методичну основу оцінки рівня бідності прийнята «Методика комплексної оцінки бідності в Україні», ухвалена спільним наказом Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, НАН України № 629/1105/1059/408/612 від 08.10.2012 р. [9]. Відповідно до цієї методики визначаються:

- межа крайньої (повної) бідності розраховується за критерієм 60% медіанного рівня середньодушових еквівалентних сукупних видатків на особу. Повна бідність характерна для жебраків та інших маргінальних верств населення, які потребують соціального захисту в повному обсязі;
- межа відносної бідності відповідає критерію 75% медіанного рівня означених видатків на особу;
- межа абсолютної бідності відповідає критерію прожиткового мінімуму;
- межа абсолютної бідності за критерієм вартості добового споживання на рівні 5 дол. США за ПКС.

Варто також нагадати, що світовою практикою доведено трактування крайньої прояви бідності (зубожіння і злиденності). Такими вважаються ті особи, харчове споживання яких, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, не забезпечує 80% мінімального харчового раціону (2100 ккал на добу), або ті, витрати яких на харчування перевищують 80% від сукупних доходів [10, с.447]. До речі, станом на кінець 2014 р. рівень бідності в Україні становив 24%, індекс людського розвитку 0,74, що відкидає Україну на 83 місце у списку країн миру. Для багатьох сімей в Україні характерним залишається витрачання більшої частини доходу на споживчі блага, а витрати на придбання продовольчих товарів сягають 55–70% [11].

Якщо 5\$ є межею абсолютної бідності за критерієм вартості добового споживання, то опираючись на курс 21,70 грн. за 1\$ США (на якому базується Державний бюджет України на 2015 рік), це дорівнює 108,50 гривень на добу або 3255–3363,5 грн. на місяць.

Розглянемо розподіл кількості працівників за розмірами заробітної плати, нарахованої за грудень 2014 року (табл. 1). Чисельність працівників, які відпрацювали 50% і більше робочого часу, за цей період склала 7956,6 тис. осіб.

Таблиця 1

Розподіл кількості працівників за розмірами заробітної плати, нарахованої за грудень 2014 року (складено авторами за даними [11])

Обсяг нарахованої зарплати, гривень	Частка працівників, %
до 1218,00	4,4
від 1218,01 до 1500,00	13,2
від 1500,01 до 2000,00	14,4
від 2000,01 до 2500,00	11,7
від 2500,01 до 3000,00	10,3
від 3000,01 до 3500,00	8,9
від 3500,01 до 4000,00	7,7
від 4000,01 до 5000,00	10,0
від 5000,01 до 10000,00	14,7
Понад 10000,00	4,7

Отже, за даними табл. 1 можна зробити висновок, що 36,8–41,3% зайнятого населення є абсолютно бідними. При цьому тільки 4,4% зайнятого населення країни одержують

заробітну плату нижчу за прожитковий мінімум (ПМ) тобто менше 1218 грн., що створює видимість сприятливої країни.

Крім того, сьогодні в Україні біля 65% бідних сімей мають у своєму складі хоча б одну працюючу людину. Ситуацію рятує додаткова зайнятість, яка у більшості випадків не зареєстрована. Сьогодні, коли працюючі пенсіонери втрачають 15% пенсії, неформальна зайнятість буде зростати [12, с.45].

Дані структури доходів населення України в динаміці за 2009–2014 рр., представлені у табл. 2, свідчать, що першопричиною бідності населення є не тільки низька питома вага заробітної плати, але й велика частка соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів.

Таблиця 2

Структура доходів населення України за період 2009–2014 рр., % [11]

Роки	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (3 квартал)
Доходи:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Заробітна плата	40,8	40,8	41,8	41,8	41,4	40,1
Прибуток та змішаний дохід	14,5	14,5	15,8	15,4	15,8	21,1
Доходи від власності	3,9	6,2	5,4	5,5	5,2	5,9
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	40,8	38,5	37,0	37,2	37,6	32,9

Водночас дані табл. 2 свідчать про те, що на макрорівні частка прибутку та змішаного доходу залишається низькою, коливаючись біля 15%. І тільки починаючи з 2014 р., їх питома вага незначно зростає, що свідчить про низький інвестиційний потенціал економіки країни. Сказане характеризує в цілому соціальну політику в країні як пасивну, патерналістську, але побудовану на низьких соціальних стандартах.

Варто підкреслити, що в основу оцінки межі абсолютної бідності, в тому числі працівника, покладений соціальний стандарт прожиткового мінімуму (ПМ), встановлений Законом України «Про державні соціальні стандарти та державні гарантії» [13].

ПМ є вартісною величиною достатньою для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження її здоров'я, набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистостей. Закон України «Про прожитковий мінімум» [14] вимагає встановлювати його нормативним методом у розрахунку на місяць на одну особу окремо для основних соціальних і демографічних груп населення. Розмір прожиткового мінімуму визначається згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» та «Методикою визначення прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення» № 109\95\57 від 17.05.2000 р. І хоча склад споживчого кошика, який покладений в основу розрахунків прожиткового мінімуму, був затверджений у 1992 р. та в останнє переглянутий у 2000 році, але саме категорія прожиткового мінімуму повинна бути орієнтиром у методології оцінки бідності населення, як її критичної межі. Проте цей стандарт характеризує лише матеріальний аспект у визначенні межі бідності.

Статистичний аналіз свідчить, що використання в практиці соціально-трудова відносин більш високих соціальних стандартів сприяє зростанню зарплати і трудових доходів, але коли їх збільшення є економічно обґрунтованим. Водночас статистичні дані показують, що вольові рішення щодо суттєвого підвищення соціальних стандартів провокує зростання неформальної зайнятості. Так, значні темпи зростання мінімальної заробітної плати (МЗП) у 2006, 2008, 2012 рр. по відношенню до попереднього року на 120,5; 131,6;

123,0% спричинило зростання питомої ваги неформальної зайнятості відповідно до 25,1; 26,9; 29,4% по відношенню до чисельності зайнятого населення.

Аналізом безпосереднього впливу СТВ на бідність населення, раніше проведеним авторами [3; 4], встановлено високий ступінь експлуатації найманого робітника, який чомусь знаходився поза межами інтересів профспілок. Про це свідчить той факт, що при відставанні продуктивності праці в нашій економіці порівняно з розвиненими країнами у 5–7 разів, заробітна плата є меншою у 8–10 разів. Це підтверджує припущення, які були вперше виказані О. Поплавською [15, с.40–45]. Додатково на надмірну експлуатацію вказує дуже низька питома вага витрат на оплату праці в операційних витратах, яка була доведена в дослідженнях НДІ праці та має місце дотепер [16, с.220–284].

І все ж головним чинником бідності є вкрай високе відставання розмірів ВВП і доходів на особу та середньомісячної номінальної зарплати у доларовому еквіваленті від розвинутих країн (табл. 3). Нажаль ця сфера соціальної політики також не знаходить гідного місця в генеральній та галузевих угодах.

Таблиця 3

Розміри ВВП і доходу на особу та СНЗП працівника в різних країнах світу в 2013 р., дол. США (у доларовому еквіваленті 8 грн./дол.) (складено авторами за даними [17])

	Країна	ВВП на особу, дол. США	Доход на особу, дол. США	СНЗП, дол. США	Україна до країн світу, рази		
					ВВП	Доходи	СНЗП
1	Україна	3867	3500	455	1	1	1
2	Люксембург	1077476	71620	4230	27,8	20,5	9,3
3	Норвегія	99558	98860	3846	25,7	28,3	8,5
4	Австрія	67036	59360	3748	17,4	16,9	8,2
5	Швеція	55275	55970	2726	14,3	16,0	6,0
6	Канада	52219	50970	2721	13,5	14,6	6,0
7	США	49965	52340	3504	12,9	14,9	7,7
8	Японія	46720	47880	2313	12,0	13,6	5,1
9	Німеччина	41514	44260	2865	10,7	12,6	6,3
10	Франція	39772	41750	2845	10,3	11,9	6,3
11	В. Британія	38514	38670	2303	9,9	11,6	5,1
12	Греція	22083	23260	1250	5,7	6,6	2,8
13	Росія	14037	12700	841	3,6	3,6	1,8
14	Латвія	14009	14120	769	3,6	4,0	1,7
15	Польща	12708	12660	842	3,3	3,6	1,8
16	Казахстан	12007	9700	699	3,1	2,8	1,5
17	Білорусь	6685	6530	516	1,7	1,9	1,1
18	КНР	6091	5720	635	1,6	1,6	1,4

За даними аналізу СТВ виявлено також суттєві недоліки в їх демократичному, відкритому обговоренні, гласності, процедурі ствердження, що порушує такі важливі принципи соціального партнерства як рівноправність та соціальна відповідальність сторін переговорного процесу. Суттєвим недоліком СТВ є значний відрив законодавчо прийнятих трудових прав і гарантій від ступеню їх фактичної реалізації.

Висновки і перспективи подальших розробок. Із сукупності проведених досліджень випливають висновки щодо подолання бідності зайнятого населення через вдосконалення соціально-трудова відносин, спрямованих на підвищення якості трудового життя. Його складовими за визначеної ієрархії є:

- гідна винагорода за працю;
- збереження та розвиток людського капіталу через професійне та кар'єрне зростання;

- покращення санітарно-гігієнічних, психофізіологічних умов праці та соціально-психологічного клімату в колективі;
- забезпечення стабільної ефективної зайнятості.

Для цього необхідно системне розширення практики партнерських відносин, розвиток соціального діалогу та виробничої демократії шляхом:

- суттєвого посилення ролі профспілок в їх взаємодії з роботодавцями;
- ефективного використання державного, регіонального та виробничого регулювання соціально-трудова відносин;
- інформаційного забезпечення СТВ, запровадження їх моніторингу;
- підвищення правової грамотності, розвитку потреби працюючих до захисту та самозахисту, затребуваності виконання прав і гарантій при їх порушенні.

У колективних договорах повинні знайти відображення:

- взаємні зобов'язання роботодавців і трудового колективу стосовно прийняття більш високих соціальних стандартів проти встановлених державою, вдосконалення тарифних систем через нормування праці, створення сприятливих умов для виконання працівниками чинних соціальних стандартів;
- форми і системи оплати праці, методи роботи для підвищення якості норм трудових витрат через вдосконалення організації праці, зміну та перегляд чинних норм праці;
- порядок розроблення, запровадження науково обґрунтованих норм, що забезпечують більш раціональне використання техніки, робочого часу, сировини, матеріалів, палива, енергії сприятиме збереженню здоров'я працівників, рівнонапруженості виконання трудових обов'язків;
- порядок, способи участі спеціалістів, робітників в управлінні нормуванням праці.

В колдоговорах доцільне обговорення умов запровадження нових видів зайнятості, зокрема, дистанційної зайнятості, запозиченої праці. Їх становлення розпочалося ще в середині ХХ ст., проте піку своєї популярності вони досягли вже зараз. Сьогодні з'явився цілий сегмент ринку праці, в якому помітну роль у відносинах між суб'єктами відіграє створення дистанційних соціально-трудова відносин. Поряд з ними запозичена праця є відносно новим, проте динамічно прогресуючим явищем на українському ринку праці. Тому інституціональні рамки запозиченої праці необхідно розширяти. Необхідне упорядкування нетипових форм зайнятості, що набувають актуальності в нинішніх соціально-економічних умовах. Варто вважати за доцільне перегляд соціального стандарту прожиткового мінімуму.

Заслуговує на увагу зміцнення соціального захисту. Соціальний захист, включаючи страхування від безробіття, пенсійні програми та регулювання ринку праці, може являти собою покриття проти ризиків і несприятливих факторів протягом життя людей, і особливо протягом чутливих етапів. Створюючи додатковий і передбачуваний «захисний шар», програми соціальної підтримки допомагають домогосподарствам уникнути продажу активів, припинення навчання дітей у школі і відкладання на потім необхідної медико-санітарної допомоги – всього того, що завдає шкоди благополуччю у довгостроковій перспективі.

Крім того, для здійснення заходів екстреного реагування та сприяння під час таких криз, як стихійні лиха і посухи, можуть бути використані мережі розподілу і механізми управління програмами соціального захисту. Багато програм соціального захисту дають позитивний побічний ефект. Страхування від безробіття покращує функціонування ринку праці, даючи можливість безробітним не хапатися за першу-ліпшу посаду, а вибирати роботу, найбільш відповідну їх знанням, навичкам і досвіду. Підтримка доходів домогосподарств, як показав досвід, стимулює економічну активність, надаючи засоби, які дозволяють людям шукати більш сприятливі можливості, в тому числі, мігрувати членам домогосподарства в пошуках роботи. Дехто заявляє, що подібна підтримка може зменшити стимули до працевлаштування. Багато чого залежить від конкретного плану заходів. Соціальний захист здійснюється також і на ранніх стадіях розвитку і навіть може принести додаткові вигоди, такі як стимулювання витрат домогосподарств і скорочення бідності [1].

Отже, соціально-трудові відносини повинні бути побудовані таким чином, щоб було забезпечено дотримання їх головного принципу в сучасних ринкових умовах, а саме – соціальна відповідальність, яка відображає ініціативну взаємодію всіх суб'єктів і соціального діалогу. Рівень готовності партнерів виконувати свої обов'язки передбачає дотримання норм національного законодавства, міжнародних норм і стандартів. Практичні рекомендації щодо соціальної відповідності надає міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Керівництво з соціальної відповідальності». На нашу думку, реалізація зроблених пропозицій буде сприяти подоланню бідності зайнятого населення України.

Література

1. Доклад ООН о человеческом развитии 2014 «Обеспечение устойчивого прогресса человечества: уменьшение уязвимости и формирование жизнестойкости» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hdr.undp.org>.
2. Проект Стратегії подолання бідності в Україні до 2025 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/7014-pratsyuemo-z-proektom-strategiji-podolannya-bidnosti-nadislanim-minsotspolitiki-ukrajini>.
3. Звіт про НДР «Аналіз та оцінка показників якості життя працюючого населення» (№ держреєстрації 011U001879). – НДІ праці, 2011. – 162 с.
4. Звіт про НДР «Аналіз та оцінка доходів населення в Україні» (№ держреєстрації 0112U001926). – НДІ праці, 2012. – 130 с.
5. Кравчук О. Трансформація соціально-трудових відносин в умовах формування мережевої економіки / О. Кравчук // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 6. – С. 11–21.
6. Мортіков В. Соціально-трудові відносини та втрати організації в результаті змін у зовнішньому середовищі її функціонування / В. Мортіков // Україна аспекти праці. – 2015. – № 1. – С. 17–21.
7. Мальтус Т. Антология экономической классики / Т. Мальтус, Д. Кейнс, Ю. Ларин. – М.: Эканов-Ключ, 1993. – 486 с.
8. Туган-Барановський М. І. Політична економія / М. І. Туган-Барановський. – К.: Наукова думка, 1994. – 263 с.
9. Про затвердження Методики комплексної оцінки бідності: спільний наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, НАН України № 629/1105/1059/408/612 від 08.10.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
10. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць // Сучасні технології управління людськими ресурсами. – Т. 1. – К.: КНЕУ, 2005. – 463 с.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
12. Бабак І. М. Бідність як критерій оцінювання життя населення / І. М. Бабак // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2013. – № 57. – С. 41–48.
13. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України № 2017-III від 05.10.2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2000. – № 48. – Ст. 409.
14. Про прожитковий мінімум: Закон України № 966-XIV від 15.07.1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. – № 38. – Ст. 348.
15. Поплавська О. Бідність населення: шляхи запобігання та подолання наслідків / О. Поплавська // Україна: аспекти праці. – 2007. – № 2. – С. 40–45.
16. Проблемні питання праці та соціальної політики: монографія / [За ред. к.е.н., проф. Т. М. Кір'ян]. – К., 2003. – 509 с.
17. Валовий внутрішній продукт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/Валовий_внутрішній_продукт.

References

1. «Ensuring of sustainable human progress: reducing vulnerability and resilience formation» (2014): Report of United Nations on Human Development [Obespechenie ustoychivogo progressa chelovechestva: umenshenie uyazvimosti i formirovanie zhiznestoykosti: Doklad OON o chelovecheskom razvitii 2014], available at: <http://hdr.undp.org> (rus)
2. «The Poverty Reduction Strategy Project to 2025» [Proekt Stratehii podolannia bidnosti v Ukraini do 2025 r.], available at: <http://www.fpsu.org.ua/napryamki-diyalnosti/sotsialnij-zakhist/7014-pratsyuemo-z-proektom-strategiji-podolannya-bidnosti-nadislanim-minsotspolitiki-ukrajini> (ukr)
3. «Analysis and evaluation of the working population quality life» (2011) [Analiz ta otsinka pokaznykiv yakosti zhyttia pratsiuiuchoho naseleennia], The state registration 011U001879, Research Institute of Labour, 162 p. (ukr)
4. «Analysis and evaluation of incomes in Ukraine» (2012) [Analiz ta otsinka dokhodiv naseleennia v Ukraini], The state registration 0112U001926, Research Institute of Labour, 130 p. (ukr)
5. Kravchuk, O. (2014), «The transformation of industrial relations in the emerging network economy» [Transformatsiia sotsialno-trudovykh vidnosyn v umovakh formuvannia merezhevoi ekonomiky], Ukraine: aspects of labor, No. 6, pp. 11–21 (ukr)
6. Mortikov, V. (2015), «Social and labor relations and the loss of organizations as a result of changes in the environment of operation» [Sotsialno-trudovi vidnosyny ta vtraty orhanizatsii v rezultati zmin u zovnishnomu seredovyshchi yii funktsionuvannia], Ukraine: aspects of labor, No. 1, pp. 17–21 (ukr)
7. Maltus, T., Keyns, D., Larin, U. (1993), Anthology of economic classics [Antologiya ekonomicheskoy klassiki], Moscow, Ekanov-Cluch, 486 p. (rus)
8. Tugan-Baranovskiy, M. (1994), Political economy [Politychna ekonomiiia], Naukova dumka, Kyiv, 263 p.
9. «On approval of Methodology on comprehensive poverty assessment: Legal Act of Ukraine, No. 629/1105/1059/408/612, 08.10.2012» [Pro zatverdzhennia Metodyky kompleksnoi otsinky bidnosti: spilnyi nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky Ukrainy, Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy, Ministerstva finansiv Ukrainy, Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy, NAN Ukrainy, No. 629/1105/1059/408/612, 08.10.2012], available at: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
10. «Human resources management: problems of theory and practice» (2005) [Upravlinnia ludskymy resursamy: problemy teorii ta praktyky], Modern technology of human resource management, KNEU, Kyiv, Vol. 1, 463 p. (ukr)
11. Official website of the State Statistics Service of Ukraine [Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy], available at: www.ukrstat.gov.ua (ukr)
12. Babak, I. (2013), «Poverty as a criterion for evaluation of life» [Bidnist yak kryterii otsiniuvannia zhyttia naseleennia], Social technologies: actual problems of theory and practice, No. 57, pp. 41–48 (ukr)
13. «About state social standards and state social guarantees: Legal Act of Ukraine, No. 2017-III, 05.10.2000» [Pro derzhavni sotsialni standarty ta harantii: Zakon Ukrainy, No. 2017-III, 05.10.2000], Data of Verhovna Rada of Ukraine, No. 48, art. 409 (ukr)
14. «About Living Wage: Legal Act of Ukraine, No. 966-XIV, 15.07.1999» [Pro prozhytkovyj minimum: Zakon Ukrainy, No. 966-XIV, 15.07.1999], Data of Verhovna Rada of Ukraine, No. 38, art. 348 (ukr)
15. Poplavska, O. (2007), «Poverty, the ways to prevent and overcome the effects» [Bidnist naseleennia: shliakhy zapobiannya ta podolannya naslidkiv], Ukraine: aspects of labor, No. 2, pp. 40–45 (ukr)
16. The issues of labor and social policy: monograph (2003). Ed. by T. Kirian [Problemni pytannia pratsi ta sotsialnoi polityky], Kyiv, 509 p. (ukr)
17. «Gross domestic product» [Valovyi vnutrishnii produkt], available at: http://uk.wikipedia.org/Валовий_внутрішній_продукт (ukr)